

АГЕНТИ ВПЛИВУ

ЗВІТ

MINISTRY OF
FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK
Danida

Інструменти локальної демократії — найкращий спосіб для громад створювати своє майбутнє. Утім, часто люди самі не знають, як їм під силу впливати на владу: організовуючи громадські слухання, подаючи власні ініціативи на конкурси громадського бюджету, звертаючи увагу на важливі питання за допомогою сервісу електронних петицій та іншими способами. Проєкт «Маємо вплив в регіонах» виконувався в рамках проєкту ПРООН «Громадянське суспільство задля розвитку демократії та прав людини в Україні», що реалізується за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Данії. Він презентував мешканцям громад, як, послуговуючись інструментами локальної демократії, змінювати життя своїх спільнот. У проєкті взяли участь 30 громад із шести областей України.

Публікація підготовлена в рамках реалізації проєкту «Маємо вплив в регіонах», що підтримується в рамках проєкту ПРООН «Громадянське суспільство задля розвитку демократії та прав людини в Україні» за фінансового сприяння Міністерства закордонних справ Данії.

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам чи упорядникам видання та не обов'язково відображають погляди Міністерства закордонних справ Данії, Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй чи інших агентств ООН.

Голос спільноти
Вінничина

Ключ до змін
Полтавщина

Коли громада –
сила
Волинь

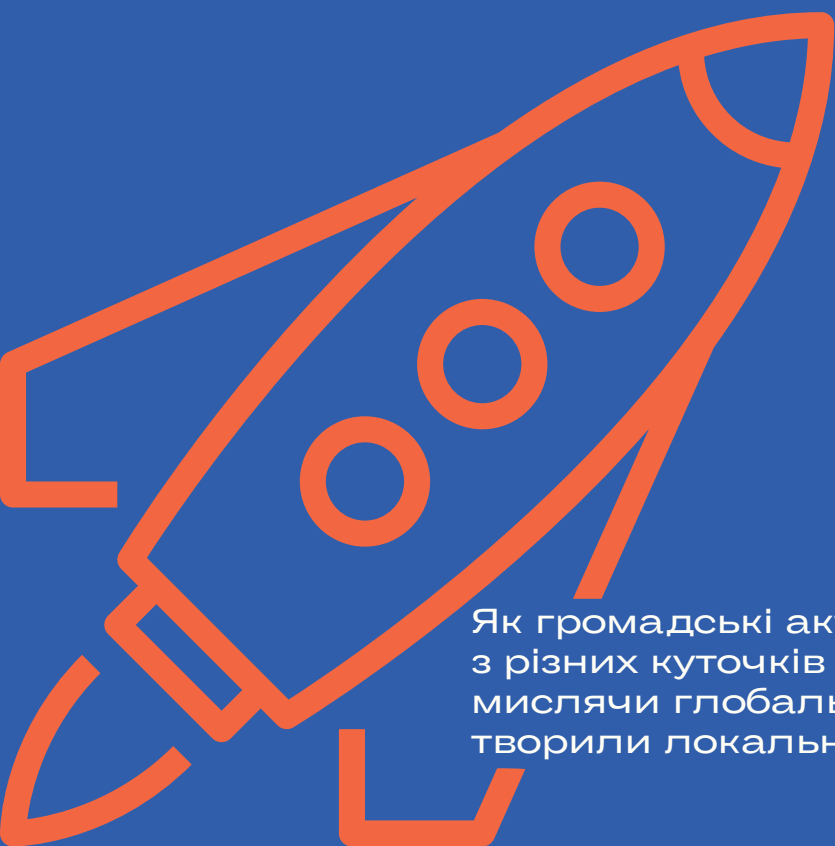
Сеньйори зі
Слов'янська
Донецчина

Статут як
конституція
громади
Київщина

Хаб – не паб
Закарпаття

Як громадські активісти
з різних куточків країни,
мислячи глобально,
творили локальні зміни

Мережа хабів громадянського суспільства постала сім років тому за підтримки ПРООН, щоб допомогти розвиватися громадам, ініціативним групам та активістам-початківцям у більших чи менших населених пунктах. Її утворили громадські організації та благодійні фонди з різних куточків країни, що мають найбільший вплив у своїх регіонах. За роки Мережа хабів розросталася, розширюючи свою територію впливу, — тепер налічує 15 областей. Реформи, що відбуваються в країні, визначають і діяльність Мережі.

— З початком децентралізації та адміністративного переділу ОТГ отримали більші бюджети — та водночас на їхні плечі лягла і більша відповідальність. Зміни в країні стали поштовхом до того, щоб люди жвавіше долучалися до життя власних громад, щоб позбувалися стереотипів, начебто на локальну політику можна впливати лише раз у кілька років, поставивши галочку на місцевих виборах, — каже Вікторія Золотухіна, менеджерка громадської організації «Громадський холдинг «Група Впливу». — Звісно, обов'язок голосувати — святе для демократії, та це в жодному випадку не означає, що проєси поза виборами слід пускати на самоплив.

Так навесні 2019-го — із потреби розвивати локальну демократію та, зокрема, поліпшувати доступ громадян до їх права впливати на роботу органів місцевого самоврядування — і визріла ідея проєкту «Маємо вплив в регіонах». Він логічно продовжив попередні напрацювання Мережі хабів, залучивши до змін якомога більше жителів відібраних на конкурсі громад: по п'ять із шести областей, де діють хаби громадянського суспільства (Волинської, Вінницької, Київської, Закарпатської, Полтавської та Донецької). У кожній із них аналізували, наскільки ті чи інші інструменти локальної демократії сприяють активності громадян, слугують комунікації між ними та владою. Чи полегшує громадський бюджет повсякдення мешканців? Наскільки сервіс електронних петицій звертає увагу на те чи інше важливе питання? Із сайтів місцевих рад можна сформувати розлоге уявлення про те, чим живе конкретний населений пункт? Чи публікують на своїх онлайн-ресурсах відомості про діяльність громадської ради, чи у вільному доступі її склад, дати і зміст засідань? Що загалом пересічні громадяни знають про інструменти локальної демократії? Ці питання постали перед координаторами проєкту, щойно вони приступили до роботи. Уже тоді було зрозуміло: без практичної роботи не обійтись.

Та спершу мали знайти місцевих однодумців, які б розказали, що саме відбувається в їхніх громадах та які проблеми є для них найгострішими. Усюди знайшлися активні люди — чи то представники громадських організацій, чи ініціативних груп, — які цікавляться соціально-політичним життям своїх населених пунктів. Далі, для об'єктивнішої картинки, мали провести аналітичне дослідження — щоб розуміти, що і як краще змінювати надалі.

“ Одна з цілей проєкту — сформуванати в людей розуміння, що інструменти локальної демократії — це спосіб системно впливати на різні аспекти життя громади.

Методологічне дослідження почали розробляти 1 квітня 2019 року, залучивши до цього партнерів із регіонів: Ірину Гайдучик, виконавчу директорку Волинського інституту права, Олександра Ткаченка з Інституту аналітики та адвокації та Олександру Калашнікову з громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення». Вони склали перелік запитань — таких собі індикаторів, які мали визначити, наскільки той чи інший інструмент локальної демократії використовують у конкретній громаді, прописували положення до майбутніх статусів органів місцевого самоврядування. Дослідники мали з'ясувати, наскільки норми, прописані в положеннях місцевих рад, відповідають законодавству України, чи не порушують вони прав людини (наприклад, чи створені всі умови для повноцінної участі у житті громади переселенців або людей із інвалідністю). А головне — наскільки ці документи реалістичні та готові до практичного застосування.

На цьому етапі експерти писали запити на доступ до публічної інформації до місцевих рад та переглядали доступну на сайтах місцевих рад інформацію — ці джерела і стали основою для майбутнього

аналізу. Кожен із хабів мав проаналізувати п'ять громад. Загалом вони охоплювали 30 селищ, міст і містечок із різними формами адміністративного устрою (ОТГ, селищні, міські ради) у різних куточках країни — нехай отримані дані немає підстав вважати соціологічною вибіркою, проте вони дають хороше уявлення про те, як загалом ставляться в Україні до інструментів локальної демократії. Картинка виявилася неоднорідною навіть у межах однієї області. У деяких зважали на вразливі категорії населення та облаштовували пандуси у місцях громадських слухань, щоб надати всім охочим безперешкодний доступ, десь адаптували сайти, встановлюючи спеціальні програми для незрячих. А в деяких не думали навіть про положення і статuti. Місцеві ради на власний розсуд тлумачили, кого можна вважати членом громади, хоча це є порушенням закону та позбавляє прав вимушених переселенців.

Як розповідає Вікторія Золотухіна, одна з цілей проєкту — сформулювати в людей розуміння, що інструменти локальної демократії — це спосіб системно впливати на різні аспекти життя громади: від облаштування територій до захисту тварин. Користуючись цими важелями, можна вирішувати будь-яке питання, що хвилює людей. Аби методологія стала помічною не лише для обраних шести громад, а й для всіх, хто самотужки забажає використовувати інструменти локальної демократії, фахівці уклали її в окремий, адаптований із максимальною універсальністю текст.

Улітку, слідом за аналітичним дослідженням, агенти Мережі хабів та партнери з регіонів прибули до Києва на п'ятиденний тренінг з адвокації та аналітики. Учасники навчання дізналися, як зробити свій голос впливовішим у роботі з місцевою владою, як вести з нею діалог, чим адвокація відрізняється від лобізму. Потому роз'їхалися додому: кожного чекало багато роботи. Та головне, що віднині з'явилося розуміння, як саме і на що можна вплинути.

Із цього розпочалася найвагоміша — адвокаційна, себто практична — частина проєкту. З осені 2019-го кожна із шести областей працювала зі своїми викликами, відповідно, у кожній були й власні результати. Та спільний один: кожна із задіяних громад змінила своє ставлення до діяльності місцевої влади та, зокрема, переоцінила власну причетність до неї. Кожен окремий голос має значення для глобальних змін.

ГОЛОС СПІЛЬНОТИ

Як громадські слухання
згуртували мешканців
Староприлуцької ОТГ
на Вінниччині

Трапляються по Україні села, що вимирають, де з руху — хіба що шелест самотніх дерев. Прикро, міркує собі Інна Фещук, та це точно не про їхню Староприлуцьку ОТГ, де вона головна бухгалтерка та депутатка у раді місцевої громади. Два села, що об'єдналися, — 4000 мешканців, давній панський маєток та оповите легендами джерело як туристичні принади, краєвиди, з яких малюй пейзажі, міцний бізнес фермерів як основне джерело місцевого бюджету — ростуть і розвиваються. А найбільше надбання громади — самі її жителі. Після того, як рада ОТГ запровадила в себе регулярні громадські слухання, селяни відчули: ніхто не є настільки відповідальним за їхній добробут, як вони самі.

ШЛЯХ НАВЧАННЯ

Відколи Стара і Нова Прилуки, що на Вінниччині, у 2018 році об'єдналися в ОТГ, Інна Фещук, як представниця місцевої влади, шкодує лише про одне: це варто було зробити значно раніше. Сіл «до і після», каже, не порівняти: казна почалася поповнюватися податками, які сплачують місцеві підприємці, здебільшого фермери — ядро місцевої економіки. Бюджет виріс у кілька разів, люди почали відчувати: вони самі собі господарі. Тож воліють і більшої участі у житті громади.

Інна Ігорівна — бухгалтерка у Староприлуцькій сільській раді з 1998 року. Таку ж посаду зайняла у створеній ОТГ. На її думку, головна відмінність в адміністративних устроях полягає ось у чому:

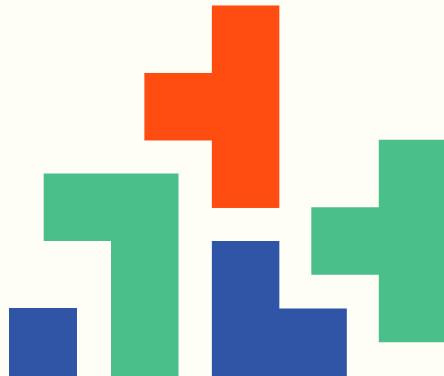
— Відколи створилася ОТГ, ми пішли шляхом навчання. Усім у громаді цікаво, як, володіючи знаннями, облаштовувати для себе комфортніше життя. Світ стає відкритішим, пропонує нові рішення — маємо з цього користатися.

Одним із таких кроків для громади з квітня 2019-го стала участь у проєкті «Маємо вплив у регіонах». Місцеві активісти співпрацювали з Мережею хабів громадянського суспільства та зокрема з юристом-волонтером Вінницької обласної правозахисної організації «Джерело надії» Олексієм Смішним. На попередній своїй роботі — в центрі з надання безоплатної вторинної правової допомоги — Олексій їздив по віддалених селах, щоб консультувати людей, належних до вразливих категорій населення. Утім, визнає, ентузіазм людей міг би бути й більшим: не так уже багато хто приходив до мобільних пунктів, які вони облаштовували як консультанти. Тут же — інша річ: від початку до участі були відібрані вмотивовані громади: ті, які воліли змін, які здатні до самоорганізації і які попередньо засвідчили свою готовність розробляти або вдосконалювати документи, що визначають життя їхніх спільнот. Староприлуцька громада вчилася і застосовувала знання на практиці найактивніше з-поміж п'яти відібраних, зауважує Олексій.

Аналітичне дослідження, яке експерти проводили перед тим, як взятися до адвокаційної, практичної роботи, з'ясувало: практично всі громади не адаптують положень до своїх локальних особливостей, користуються застарілими статутами (наприклад, у Гніванській ОТГ послуговувалися статусом міста Гнівань, який датований ще 2003 роком, — зрозуміло, що він не враховує сучасних реалій громади). Експерти з'ясували: у якійсь із громад люди користувалися тільки електронними петиціями, в іншій — послуговувалися лише бюджетом участі. Із сайтів громад годі було сформувати уявлення про їхнє реальне життя: переважно вони наповнювалися формальною інформацією про склад місцевої ради. У жодному населеному пункті інструментів локальної демократії не використовували комплексно, відтак і не сприймали їх як спосіб поліпшити власне життя. Жоден із документів не визначав участі в житті громади внутрішньо переміщених осіб, тому вони опинилися осторонь. Одне слово, було з чим працювати.

Експертна група, яку очолив Олексій, презентувала у громадах результати дослідження та запропонувала спільно виправити недогляди в їхніх документах. Староприлуцька ОТГ відгукнулася найактивніше: відразу після презентації голова громади розпорядився створити робочу групу, яка й розроблятиме положення. До неї увійшли одинадцять представників органів місцевого самоврядування та просто активних селян.

Олексія не раз здивує ця громада. Адже, не маючи у своєму штаті юриста, який би допоміг укласти правові документи, вони робили все, опираючись на власні сили. Тому що не пропускали засідань робочої групи і ставилися до них не як до формального обов'язку, а як до праці задля спільної користі. І — найголовніше — тому що єдині з учасників ухвалили положення про громадські слухання. А це найкращий спосіб впливати на владу та самим визначати майбутнє своїх сіл.

МАЛЕНЬКИЙ ЦЕНТР, З ЯКОГО ВСЕ ПОЧИНАЄТЬСЯ

Восени 2019-го робоча група тричі збиралася на засідання, міркуючи, як застосувати отримані знання з найбільшою користю для себе. Запровадження громадських слухань стало їхнім головним здобутком. Тепер кожне важливе для громади питання — розподіл бюджету, встановлення освітлення, ремонт доріг — не обходиться без спільного розгляду. Щоб провести такі збори, достатньо підписів 15 мешканців ОТГ. Якщо ж питання стосується одного села, їх вистачить і десяток. А коли йдеться про мікрорайон, квартал, вулицю, один або кілька будинків, нормою є 5 голосів (цю норму прописали у положенні, враховуючи загальну кількість мешканців громади, доти такого документа в громаді не було). За новими правилами, молоді люди, що не досягли повноліття, також можуть брати участь у громадських слуханнях — їм належить право дорадчого голосу, себто змога висловлювати власну позицію з питань, що обговорюють.

Після затвердження положення сільською радою, для всіх охочих у приміщенні сільської школи провели дводенну тренінг-гру. Програвали різні сценарії: як ініціювати звернення, як подати та домогтися розгляду, діючи відповідно до положень, затверджених радою. Олексій пригадує: дізнаючись нове, люди ніяковіли. «Справді можемо це?» — читалося в їхніх очах.

— Спершу люди не усвідомлювали, що здатні впливати на місцеву владу, що та буде до них прислухатися. Інструменти локальної демократії стали відкриттям для них: використовуючи їх, громада може організуватися та налагоджувати добробут для себе, може виносити свої ідеї з кулуарів на загальне обговорення, а відтак і втілення, — каже Олексій.

Наталія Кравець стала однією з 11 людей із робочої групи, які зробили свою громаду прозорішою. Їй 25, вона народилася й виросла у Старій Прилуці, тут же створила власну сім'ю, працює продавцем. Їздить на роботу до Вінниці, та життя рідного села не залишається поза її увагою. Наталя — одна з неформальних лідерок села, піклується про його дозвілля, долучається до організації фестивалів, концертів. Тут зростає і її дворічна донька. Тож помисли Наталі та інших ініціативних батьків зосереджені тепер на тому, аби облаштувати у тутешній школі креативний простір для дітей — щоб ті мали місце для свого неформального спілкування, незгірш як у місті. Бо, як зауважує Наталя, якщо вкладати в дітей сьогодні, можна сподіватися на краще майбутнє завтра. Саме це питання стало однією з тем громадських слухань.

“ За новими правилами, молоді люди, що не досягли повноліття, також можуть брати участь у громадських слуханнях — їм належить право дорадчого голосу.

— Після реформування громади отримали більше незалежності, тож можуть творити зміни зсередини. Але бракувало розуміння, як саме це робити. Саме на тренінгу ми дізнавалися, як написати звернення зі своєю ідеєю, як домогтися, щоб його розглянули. Раніше вся діяльність обмежувалася розмовами з сусідами. Тепер знаємо, що інструменти дають нам вплив — за умови, що ми самі будемо активнішими, — каже Наталя. — ОТГ — це наш маленький центр, із якого все починається. Громадські слухання дали нагоду краще почути одне одного, зрозуміти, що кого хвилює і як це гуртом можна вирішити. У нас є великі перспективи: інвестувати в школу, розвивати туризм. А головне — що знаємо, як саме це робити.

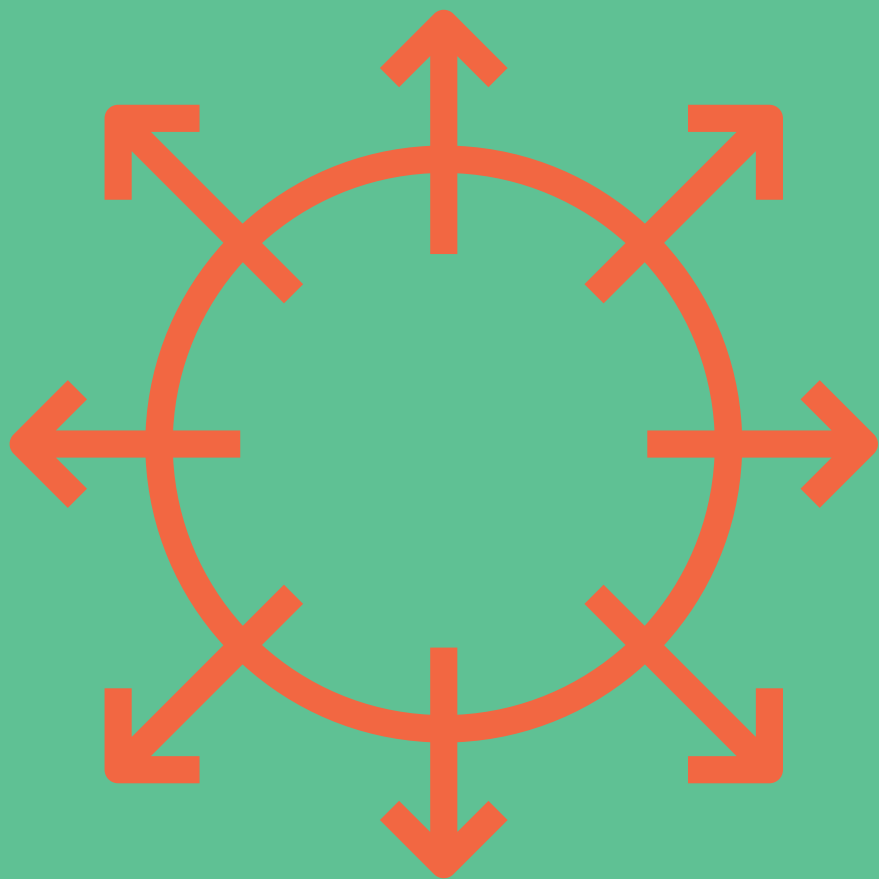
Таких громадських слухань у Староприлуцькій ОТГ пройшло вже чотири. Кожне з них збирало тутешніх підприємців та вчителів, бібліотекарів і працівників дитсадків та будинку культури — зрештою, усіх, хто волів знати, як розпоряджаються бюджетними грошми, та мав ідеї, на що їх варто витратити.

Після кожного засідання збирається комісія, яка враховує зауваження громадян. Так на слуханнях вирішили, як розподілити річний бюджет-2020, які дороги найбільше потребують капітального ремонту, які вулиці освітити ліхтарями. Про результати засідань тепер може дізнатися кожен охочий — вони доступні не тільки на дошці оголошень у раді ОТГ, а й у місцевій газеті, на сайті громади. Комунікація — теж важлива форма залучення громади до справ, вважає бухгалтерка Інна Фещук.

— Відповідно до того, як змінюється світ, вдосконалюємося і ми. Запровадивши в себе інструменти локальної демократії, ми поліпшили свою репутацію — тепер не чуто нарікань від селян, мовляв, не знати, скільки й на що витрачається грошей. Віднині кожен причетний до змін у громаді і може висловити власну позицію, — каже вона.

Прийдешній рік обіцяє бути насиченим для Староприлуцької ОТГ: у стратегії розвитку громади — подальший ремонт доріг, розвиток шкіл і дитсадків, бібліотек та будинків культури, екологічні ініціативи, пожежна безпека та інші програми. З-поміж них, зокрема, — якнайповніше інформування громадян про справи громади та впровадження електронного самоврядування. Спільна участь, спільна відповідальність.

СПІЛЬНА
УЧАСТЬ.

СПІЛЬНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

КЛЮЧ

ДО ЗМІН

Як на Полтавщині
школярі виграють
громадські бюджети
й стають прикладом
для решти

Решетилівка — містечко на Полтавщині, де бережуть традицію вишивки «білим по білому» і мріють внести її до охоронного списку ЮНЕСКО. Однак, крім традицій, тут думають і про перспективи. Зокрема, активно впроваджують інструменти локальної демократії.

Андрій Романов — місцевий депутат, очільник відділу економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій. Йому 33, і він прийшов у владу з громадського сектора. Вже четвертий рік мотивує громаду до співпраці. Зізнається, що не всі ініціативи відразу приживаються. Минулої весни у тестовому режимі в ОТГ запустили веб-сервіс громадського консультування, хотіли перенести диванні дискусії в публічний простір. Щоб перевірити, чи місцеві зрозуміють такий формат, пан Андрій зробив на сторінці жартівливе тестове опитування: «Чи тримаєте ви домашніх тварин: так чи ні?». Але попри більше як сотню переглядів, активності в обговоренні не було. Друга спроба була серйознішою, депутат створив обговорення про місцевий бізнес. Запитав, чи готові мешканці платити більше за товари, створені підприємцями об'єднаної територіальної громади, щоб підтримати локального виробника. Експеримент показав, що до такого, на перший погляд, простого інструменту демократії в Решетилівці не готові. Наразі цю функцію для 9-тисячного містечка взяли на себе соцмережі, тому люди й ігнорують сайт для консультацій. Електронні петиції теж поки що не прижилися. Коли щось наболіло — мешканці збирають «живі» підписи. Андрій Романов каже, що й депутати на них жвавіше реагують, «бо там більше емоцій».

Натомість ідею громадського бюджету в Решетилівці освоїли ефективно. За минулий рік частково реалізували перші переможні проєкти: профінансували стерилізацію домашніх улюбленців, закупили байдарки, якими тепер вільно користуються решетилівці. Загалом, заклали пів мільйона гривень на такі проєкти. Однак положення про партисипаційний бюджет було недосконалим й не давало рівних можливостей для участі. Це підтвердилося під час участі в проєкті «Маємо вплив в регіонах» за підтримки ПРООН. Решетилівська і ще п'ять громад в області увійшли в полтавську частину всеукраїнського проєкту, який мав на меті підвищити рівень локальної демократії. Спочатку експерти провели аналітичне дослідження в громадах, зробили своєрідний зліпок усіх зрад і перемог, щоб далі в гру вступили фахівці з адвокації. У полтавській області такою експерткою стала Альона Гончаренко. Разом з місцевими активістами, депута-

Полтавщина

тами та представниками виконавчої влади вона розробляла для ОТГ рекомендації і супроводжувала їх на цьому, не завжди простому, шляху до ухвалення рішень.

— Часом місцева влада просто не знає, як і навіщо спрощувати собі життя або як підвищити залученість громади. І моє завдання — знайти влучні аргументи, щоб на місцях не ігнорували свої права і можливості, — каже Альона. Вона пояснює, що багато законодавчих моментів можна відрегулювати під себе на місцях: від кількості місць в сесійній залі до формату звернень громадян. І саме незнання часом змушує місцеву владу діяти за ускладненими процедурами. Буває, що на заваді стає багаторічний досвід і сила звички управлінців, котрим складно перелаштуватися. Тому найважче знаходити контраргументи для тих, хто каже щось на кшталт «якось до цього жили і ще 100 років проживемо».

**“ У молодих завжди є ідеї,
і є сила їх втілювати.
А щоб підтримати їх,
не потрібно якогось
великого ресурсу.**

Найуспішнішим прикладом реалізації проєкту на Полтавщині Альона Гончаренко називає саме Решетилівку, де вдалося майже одразу після обговорення ухвалити зміни до положення про громадський бюджет: на основі розроблених рекомендацій внесли необхідні зміни. Ключ був у формулюванні. Тепер, щоб проєкт взяв участь у голосуванні, його автору не обов'язково бути зареєстрованим тут же, достатньо проживати на території громади. А це важливий пункт для переселенців, котрих регламент раніше не враховував. Крім того, знизився й віковий поріг. У 2020 році учасниками курсу за громадський бюджет зможуть стати підлітки від 14 років. Цей досвід перейняли в Полтавській ОДА. Минулого року там ініці-

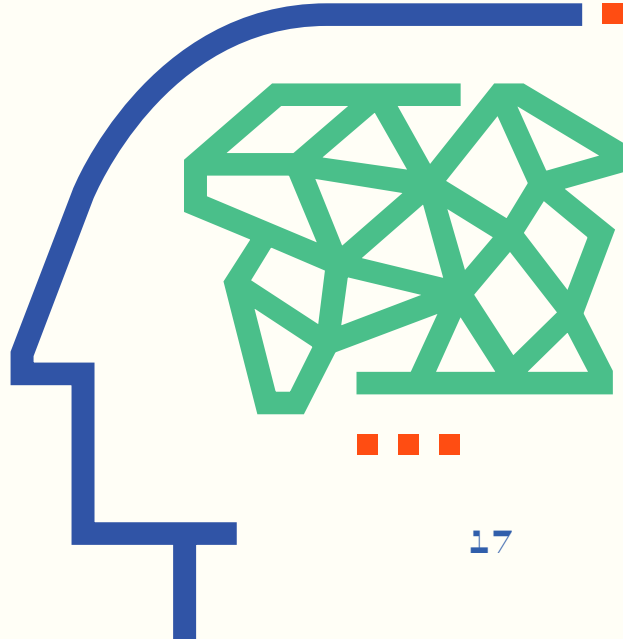
ювали шкільний бюджет участі. Тоді ж решетилівські учні взяли за мету прописувати власні ідеї, щоб поборотися за реалізацію проєкту на обласному рівні.

Результат здивував і самих підлітків — серед переможців було троє учнів з Решетилівської ОТГ. Тепер кожен з них чекає втілення своєї ідеї: вуличних шахів велетенських розмірів, як у фільмі про Гаррі Поттера, шкільної альтанки та спортивного спорядження. Все це заплановано на 2020 рік.

Дитяча активність надихнула місцеву раду розширити можливості для юних активістів і в рідному містечку. Депутат Андрій Романов, який зараз очолює робочу групу з бюджету участі, каже, що змінювати громаду через молодь набагато простіше.

— У молодих завжди є ідеї, і є сила їх втілювати. А щоб підтримати їх, не потрібно якогось великого ресурсу.

У 2019-му в Решетилівці почала діяти молодіжна рада. Це консультативно-дорадчий орган, завдяки якому місцева молодь активно долучається до ухвалення рішень та пробує власні сили в громадській діяльності. Серед них і школярі, і випускники вишів, які разом організують заходи, беруть участь в обговореннях, напрацьовують проєкти. У лютому молоді активісти мали інтенсивну практику в рамках сесії молодіжної ради.

Полтавщина

— У них було п'ять божевільних днів, — каже Андрій Романов. Лекції, тренінги, практика у відділах ради в реальних умовах та фінальний звіт — програма була насиченою. Але тепер вони більше знають про роботу ради, вміють заповнювати проєктні заявки, брати участь в публічних дискусіях. Так вони бачать, що ми тут в раді не лежимо на дивані, і своїм прикладом надихають долучатися до життя громади й старше покоління.

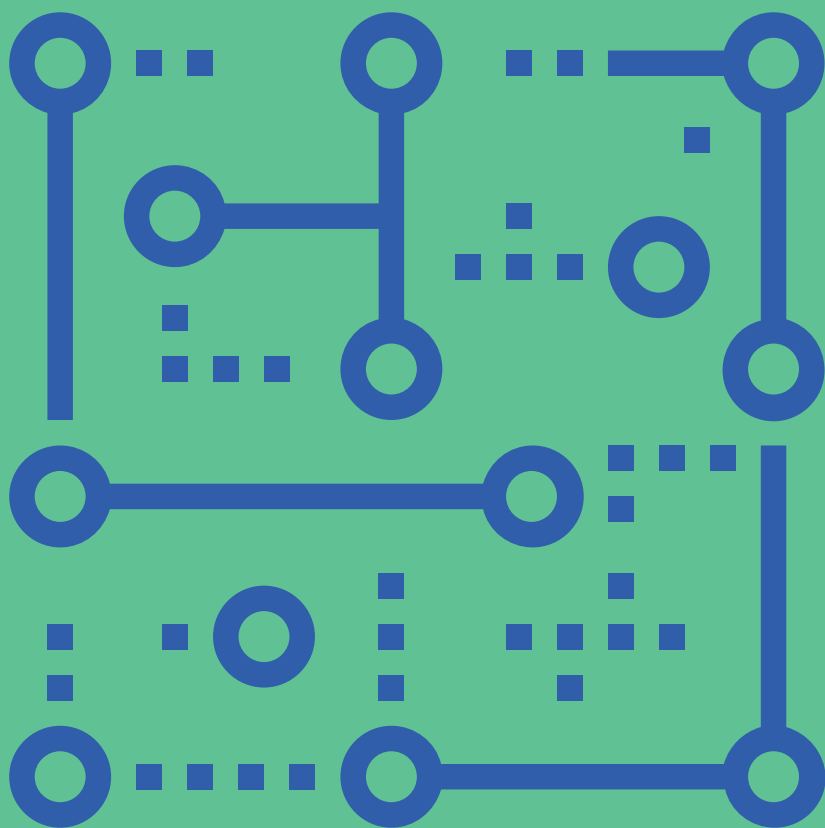
Депутат зауважує, що тепер робота органів місцевого самоврядування стає прозорою для мешканців. А залученість в місцеві проєкти збільшує шанси на те, що людина не триматиме свої ідеї в секреті, а спробує їх втілити разом з місцевими активістами і владою.

З експертного боку Альона Гончаренко додає, що у процесі ухвалення локальних рішень важливо мати двосторонню взаємодію. Відтак, правильно прокомунікувати суть змін і для органів місцевого самоврядування, щоб голова громади не наклав вето на напрацьовані рішення.

— Наприклад, у Шишацькій територіальній громаді ми плануємо змінити положення про звернення громадян. Після прийняття рішення громадяни зможуть залишати звернення через сайт замість паперового листа чи особистої зустрічі, — каже експертка. І пояснює, що це історія успіху не лише для мешканців, а й для влади.

Коли зміни виникають після спільних обговорень і якісного діалогу, є набагато менше шансів лишити ухвалені рішення тільки на папері. Саме тому Альона називає найголовнішим ключем до змін ефективну комунікацію на всіх рівнях.

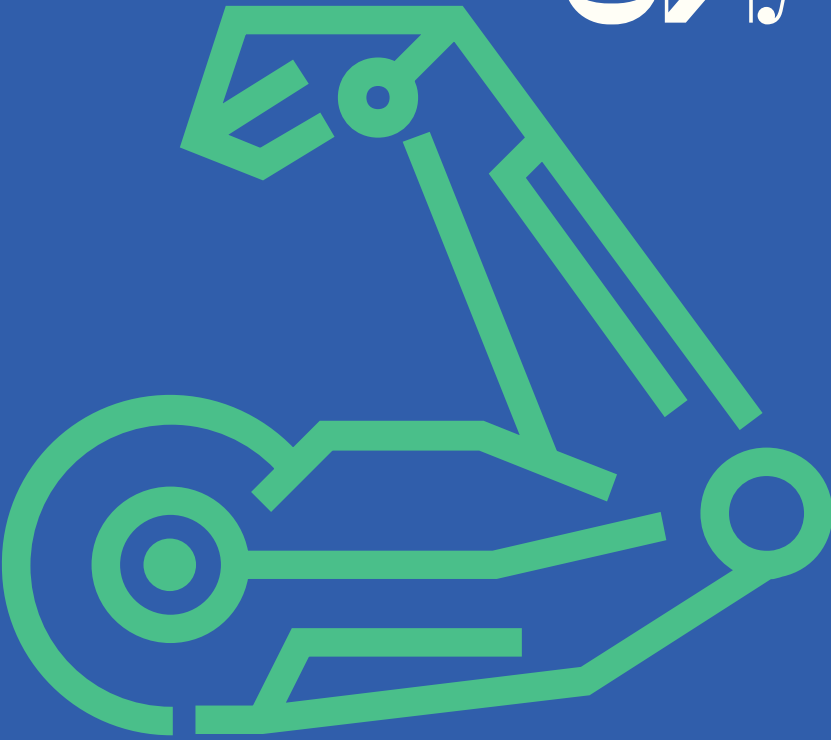
ЕФЕКТИВНА КОМУНІКАЦІЯ

НА ВСІХ
РІВНЯХ

КОЛИ ГРОМАДА — СИЛА

Як жителі Турійської ОТГ
переконалися, що великі
кроки розпочинаються
з маленьких змін

Роман Марчук — юридичний радник у Турійській об'єднаній громаді, що на Волині, та місцевий депутат. Мешкає у Перевалах, що теж належить до ОТГ. Тут же підростає його дочка. Тож помисли Романа спрямовані на розвиток та на майбутнє рідного села. Це стало найбільшою мотивацією для чоловіка долучитися до проєкту «Маємо вплив в регіонах» та розробляти документи, які визначатимуть життя громади.

ДЛЯ ЛЮДЕЙ

Відколи у березні 2017 року утворилася Турійська ОТГ, влада новоутвореного органу написала і її статут. Утім, як згодом проаналізують експерти з Волинського інституту права та представники місцевої робочої групи, до втілення у реальність він не придатний. Формальний документ містив загальну інформацію та не був адаптований до місцевих особливостей: кількості жителів, представників громади та їхніх потреб. Офіційно документа не затверджували. Роман Марчук, який згодом приєднався до роботи у органі місцевого самоврядування, визнає: це була така собі чернетка з начерками положень, які ще мали довести до пуття. Часто — створюючи з нуля або категорично змінюючи. Праці — ніколи вгору глянути. Утім, ентузіазм залучених у робочу групу вплинув на те, що у злагодженій спільній діяльності громаді Турійська вдалося розробити 4 положення та ухвалити статут. Роман Марчук взяв на себе всі організаційні моменти: саме він збирав членів робочої групи на засідання, залучав до співпраці представників локальних громадських організацій та сам найактивніше працював над розробкою майбутніх документів. Для цього мав удосталь і професійних знань, і зацікавленості місцевого мешканця поліпшувати добробут селища.

— Для громади не існує важливішого документа, ніж статут — він визначає практично все її життя. Це передумова до того, що для сіл, для його мешканців з’являтимуться перспективи. До того ж мешканці, знаючи, як це правильно робити, самі для себе втілюватимуть важливі ідеї, — каже Роман Марчук.

За його спостереженнями, існує очевидний зв’язок між тим, наскільки громадяни обізнані з інструментами громадської участі та життєвим ритмом у ній. Більше знань — більше ініціатив та активності від громадян. Так, під час участі в проєкті багато хто відкрив для себе інформацію про бюджет участі. І хоча цьогоріч на ініціативи громадян не закладали коштів (оскільки відповідне положення ще не затверджене місцевою радою; це перспектива наступного року), люди вже міркують, що корисного можуть запропонувати. По селах

громади та в самому Турійську точаться розмови: де поставити дитячі майданчики, де облаштувати зони для прогулянок, а де встановити зупинки громадського транспорту.

Розроблені положення поширили через старост кожного села в громаді — відтак у цих населених пунктах почали точитися розмови про те, що і як можуть змінити власними силами. Та селище живе не лише майбутнім — уже сьогодні в ньому кипить життя: інклюзивно-ресурсний центр при ОТГ влаштовує події для людей із інвалідністю (від арт-терапії та виготовлення свічок до інклюзії в освіті). Залученість якомога більшої кількості людей до справ громади стала темою, яка у всіх на слуху.

ІНСТРУМЕНТИ НЕ ДЛЯ ПОЛІЦІ

Результати Турійської громади для Ірини Гайдучик, яка координувала проєкт на Волині у цій та ще чотирьох громадах, свідчать не лише про конкретні зміни у кількох громадах. На її думку, це значно більша історія про нові тенденції в українському суспільстві.

— Громадська участь наразі є не такою активною, як хотілося б, і потребує більшої популяризації. Людей потрібно привчати говорити про свої права, так само, як і про власну відповідальність за долю громади. Що більше повноважень матиме громада, то більше обов'язків лягатиме на її плечі: залучати мешканців, проводити переговори, прислухатися до їхніх думок. Головне наше завдання у проєкті полягало в тому, щоб зробити механізми локальної демократії інструментами не для поліції, а для реального розвитку громад. Із цим впоралися, — каже Ірина Гайдучик.

Коли навесні 2019-го організація починала втілювати проєкт на Волині, відібрані 5 громад уже заявили про бажання вдосконалювати свої нормативно-правові акти та долучати людей до процесів ух-

валення рішень. Утім, визнає Ірина, у жодній громаді не було створено бази, яка б визначала умови участі громади. В окремих громадах динамічно розвивався бюджет участі, інші додатково впроваджували конкурс підтримки малих ідей, проте інші інструменти участі доступні не були.

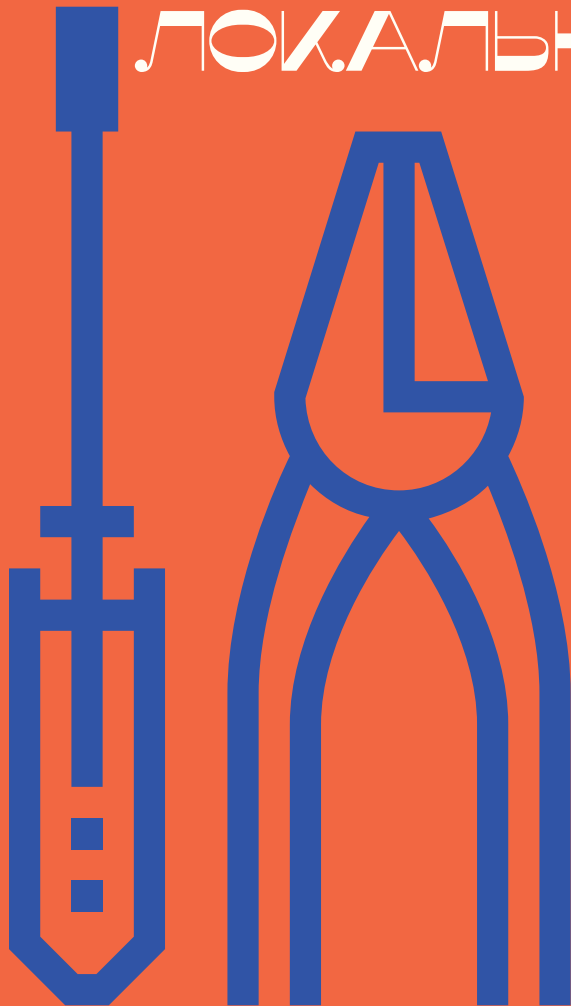
Проаналізувавши стан використання різних інструментів у громаді, експерти разом із місцевими активістами визначали, хто входить далі в робочу групу та як відбуватиметься робота в ній. Групи зібрали депутатів, старост ОТГ, представників активної громадськості. Учасники зустрічалися особисто, а також працювали в електронному режимі: кожна громада створювала окремий простір для віртуального спілкування, де ставили запитання, коментували, визначили дедлайни, напрацьовували проєкти актів та зрештою доходили згоди зі спірних питань. Затим напрацювання презентували для депутатів, голів та старост громад.

Додатково для депутатів і працівників ради проводили навчання, метою яких було роз'яснити, які переваги вони отримують із впровадженням статутів та положень, чому ці документи завдяки своїй найвищій юридичній силі слугують найбільшим захистом та розвитком для них, чому важливо розділяти відповідальність із громадою та як це пророщує довіру між нею та владою.

Головним результатом проєкту Ірина Гайдучик вважає те, що після нього люди дізналися: інструменти локальної демократії є їхнім важелем впливати на життя спільноти. Окрім поточних зримих результатів, є перспективи для дальшого майбутнього локальних громад. Волинський інститут права вже має попередні домовленості з органами місцевого самоврядування про те, що в громадах регулярно проводитимуть освітні заходи, присвячені інструментам локальної демократії: як і навіщо ними варто користуватися. Отож, діяльність триває.

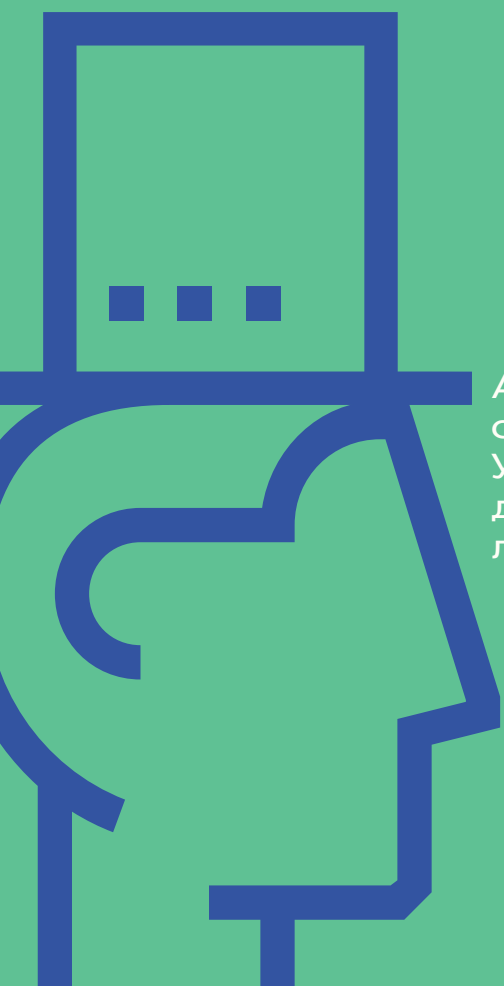
ІНСТРУМЕНТИ

ЛОКАЛЬНОЇ

ДЕМОКРАТІЇ

СЕНЬОРИ ЗІ СЛОВ'ЯНСЬКА

Активісти з Донецчини
створили перший в
Україні консультативно-
дорадчий орган для
людей віком 50+

Вони вчать англійську, опановують комп'ютер (вірять, що одного дня їм до снаги стати ютуб-блогерами із силою-силенною підписників), займаються пілатесом і скандинавською ходьбою, подорожують. Учасникам організації «Вік щастя» зі Слов'янська Донецької області — 50 і більше років. Усією своєю діяльністю вони доводять: пенсійний період свого життя не обов'язково коротати за переглядом серіалів. За понад два з половиною роки існування організація «Вік щастя» продемонструвала місцевим жителям інші, якісні стандарти життя. Відтак вирішили, що готові до більшого. Долучившись до проекту «Маємо вплив у регіонах», восени 2019-го активісти заопікувалися створенням Ради сеньйорів — першого в Україні консультативно-дорадчого органу при мерії для людей, старших за 50 і які воліють долучатися до життя власного міста.

РОЗРОСТАННЯ ДОВІРИ

Слов'янські активісти — представники однієї з п'яти громад, відібраних до участі в проєкті «Маємо вплив у регіонах». Після аналітичного дослідження у громадах, яке виявило головні перешкоди до того, щоб мешканці долучалися до участі в місцевому самоврядуванні, активні представники цих громад взяли участь в обласному тренінгу з адвокації та аналітики. Був червень 2019 року. Анастасія Прокопенко та Сергій Пронкін, експерти з громадської організації «Точка доступу», що в Краматорську, розповіли учасникам про те, як краще будувати комунікацію з органами місцевої влади, як формулювати запити так, аби їх не залишили поза увагою, як продумувати власний проєкт, аби згодом його втілити. Саме тут учасники зрозуміли: «Хочемо впливати на міські програми розвитку». І тут же знайшлася головна відповідь, як це можна зробити. Тренінг ознаменував наступний, найпрактичніший етап роботи: сформовані команди готувалися створювати умови для участі громадян у житті міст. У цьому їх підтримували ментори.

Якщо у Слов'янську центром тяжіння, що взяв на себе головні зміни, стала організація «Вік щастя», то в Дружківці (ще одній громаді, що брала участь) найбільше ентузіазму проявили автори проєктів, які претендували на фінансування з громадського бюджету. Програма, завдяки якій мешканці пропонують дійсно вартісні програми для Дружівки, працює у місті вже два роки поспіль. За цей час містяни, що претендували на фінансування з громадського бюджету, пропонували реконструювати спортивний майданчик, облаштувати хаб для батьків, де б вони могли навчатися й отримувати нові знання щодо виховання та освіти дітей, створити дитячий простір Lego Room тощо.

Утім, як виявилось зі спілкування з активістами на фокус-групах, нещодавно запущена система має і певні недоліки: недосконала платформа для голосування, недостатня комунікація з ініціаторами

проектів. Головне ж зауваження — у більшості положень не значилося, що результати проектів мають бути загальнодоступними. За статистикою, найбільше ініціатив у Дружківці (та й у Слов'янську) вигравали школи, дитсадки, лікарні. Утім, у положенні не обумовлювалося, що напрацювання мають бути доступними для всіх мешканців громади, — а це осердя філософії громадського бюджету. Нове положення, розроблене активістами та менторами, на відміну від попереднього, передбачає цю норму.

Гуртом ментори та активісти сформували список зауважень від авторів та передали його у мерію. Миська рада, своєю чергою, розглядає отримані пропозиції, щоб внести їх до нового положення-2020 про бюджет участі. Виграли всі, а найбільше самі містяни: зрозуміліша та прозоріша система голосування уможливорює перемогу тих проектів, які мають найбільше значення для мешканців.

— Рекомендації до положень, які ми розробляли, прописані так, щоб якомога більше уваги приділяти інформаційним кампаніям та самій підготовці проектів. Ми радимо проводити освітні заходи, тренінги — відтак і самі ініціативи ставатимуть якіснішими, громада відчуватиме, що має більше повноважень. Зі змінами у розробці положень поліпшиться сама процедура подачі, а система бюджету участі стане доступною для більшої кількості населення. Відтак зросте довіра між громадянами та їхня залученість у місцеве життя, — розповідає Анастасія Прокопенко, виконавча директорка організації «Точка доступу».

“ Зрозуміліша та прозоріша система голосування уможливорює перемогу тих проектів, які мають найбільше значення для мешканців.

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЗНАРЯДДЯ ВПЛИВУ

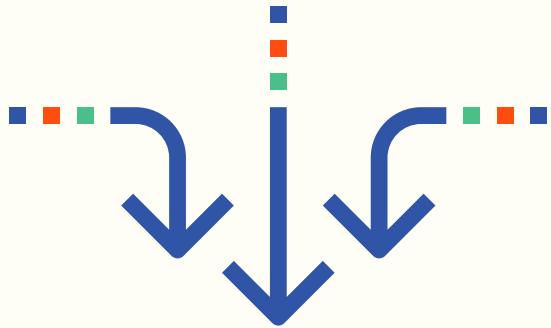
3 грудня 2019-го, Центр дитячої та юнацької творчості у Дружківці. У його стінах відбувається регіональний форум місцевого розвитку. Точаться публічні дискусії: про те, як створювати інновації та комфорт для мешканців громад, про те, як облаштувати інклюзивне міське середовище, як впроваджувати електронну демократію. В одному з приміщень облаштувалася організація «Точка доступу». Анастасія Прокопенко тримає в руках картки. На них — запитання на зразок: «Який телефонний номер урядової гарячої лінії?», «Скільки депутатів входить до вашої міської ради?», «Що таке громадська організація?». Це — вікторина, покликана виявити, наскільки добре люди обізнані з інструментами локальної демократії: 20 карток із запитаннями та трьома варіантами відповіді. 15 із 20 правильних відповідей — учасник виграє і отримує в нагороду заохочувальний подарунок (брендовану чашку, стікери на ноутбук). Найактивніше грають молоді люди. Анастасія спостерігає за процесом. Тішиться навіть попри те, що хтось не називає правильної відповіді (тоді долучається модератор, щоб роз'яснити). Адже навіть помилившись, людина задумується: чому? як це працює? куди можу звернутися з таким-ось питанням?

На тій вікторині знайшлося чимало учасників, які вперше почули про те, що, наприклад, депутат місцевої ради зобов'язаний звітувати перед громадою про виконану роботу, що, згідно з його обов'язками, має проводити прийом раз на місяць. Анастасія зауважує: одна з довготермінових цілей їхнього проекту — спонукати людей розглянути інструменти локальної демократії під новим кутом зору, збагнути, що це — їхня перепустка до участі в місцевому самоврядуванні та можливостях, що відкриваються завдяки такій залученості.

— Уже після першого тренінгу, який передував практичній роботі, багато учасників говорили про те, що по-іншому почали розцінювати інструменти локальної демократії, що саме вони стали для них

нагодою взяти участь у справах свого міста та впливати на рішення, від яких залежить якість їхнього життя. Тепер, місяці потому, вони частіше використовують то звернення, то голосування через електронні петиції, розуміючи, що і як саме можна змінити завдяки їм, — говорить Анастасія.

У Бахмуті, громада якого теж брала участь у проєкті, активісти виявили іншу невідповідність: щоб скористатися одним інструментом, слід запустити інший. Себто щоб провести громадські слухання, слід спершу організувати загальні збори громадян, зібрати необхідну кількість голосів на підтримку слухань, оформити все в протоколі, передати до мерії — і лиш тоді можна запустити слухання. Після внесених змін така потреба відпала — і бахмутцям не обов'язково використовувати один спосіб для того, щоб могли скористатися іншим.

Ще одна проблема, яку оприявило дослідження, — це те, що вимушено переміщені особи залишаються поза участю у справах громади. Оскільки більшість документів розробляли ще до того, як виник такий статус, людей, що змушені були залишити домівки через війну, просто не залучили до участі у їхніх нових місцях проживання. Статут гласить: на громадських слуханнях можуть перебувати ті люди, які зареєстровані в громаді. Вимушені переселенці залишалися осторонь, але після змін до статутів можуть вільно відвідувати такі зібрання — нові положення не акцентують на місці реєстрації людини, нове формулювання звучить так: «людина, яка на законних підставах перебуває на території ОТГ/міста, має право брати участь у громадських слуханнях». Заодно ця правка розширила і права студентів, які навчаються у вишах та зареєстровані у гуртожитках, — вони тепер теж повноцінні учасники життя громади.

Один із головних висновків проєкту, на думку Анастасії Прокопенко, полягає в тому, що люди по-новому оцінили силу, яку дає доступна для них інформація.

— Працівники місцевої влади у громадах, де ми працювали, звикли, що до них тепер часто звертаються з запитом на доступ до публічної інформації — і охоче надають її, адже знають: «відписка» не пройде, люди все одно доможуться свого, за потреби переробляючи запити. Так само ожили сайти місцевих рад: їхнє наповнення, порівняно з попереднім, інформативне, дає розлогіше уявлення про те, як застосовувати інструменти локальної демократії: як подати петицію, як організувати громадські слухання, — каже Анастасія.

СЕНЬОРИ ВИРІШУЮТЬ

Коли два роки тому організація «Вік щастя» прописувала пункти розвитку у своєму стратегічному плані, одна з їхніх цілей була впливати на місцеву політику через участь у дорадчо-консультативних органах. Мине трохи часу — і вони втілять свою мету, створивши Раду сеньорів.

Усе почалося з запиту до Державної служби статистики. Засновниця майбутньої організації «Вік щастя» Наталія Бондаренко воліла знати, скільки осіб, старших за 50 років, проживає у Слов'янську. У відповіді значилося: їх — 35 тисяч. Для 110-тисячного міста це практично третина громади, а якщо відняти дітей і підлітків, то й більше.

— Це люди з досвідом, потенціалом, енергією та силами змінювати життя в рідному місті. Хіба така частка громадян не має бути дотичною до громадської діяльності? — риторично запитує Наталя.

Так, із потреб самих жителів, і визріла ідея Ради сеньорів. Її завдання, пояснює Наталя, об'єднати людей, які як ніхто розуміють,

що потрібно тим, кому за 50, хто має ентузіазм та волю до змін, хто розуміє освітні, соціальні та будь-які інші потреби цієї вікової категорії. А головне — майбутні сеньйори, обізнані з інструментами локальної демократії, знають, як, спілкуючись із владою, донести до неї ці потреби.

— Головна мета Ради сеньйорів — не очікувати формальних відповідей-відписок, а створювати спільно з місцевою владою програми, активності для людей поважного віку. До ради входять, із одного боку, представники громадських організацій, що працюють зі старшими людьми, з іншого — працівники держсектора (управління соціального захисту, територіальних центрів), які знають, як донести до влади власні потреби, — говорить Наталія Бондаренко.

“**Рада сеньйорів здатна довести всій країні: влада має втілювати міські програми з врахуванням інтересів цієї цільової аудиторії.**”

Анастасія Прокопенко підтверджує: слов'янські сеньйори стали одними з найактивніших учасників проєкту в області. Пройшли тренінг про використання інструментів локальної демократії, після чого зібрали решту колективу і поділилися отриманими знаннями з ними: як писати звернення та запити на доступ до публічної інформації, щоб, наприклад, дізнатися, коли передбачено плановий ремонт їхнього будинку.

Аналітики з громадської організації «Точка доступу» допомогли розробити положення майбутньої ради сеньйорів, сприяли у проведенні консультацій із міським головою, заступниками та керівниками відділів і управлінь. Після десятка обговорень, консультацій, заходів Рада сеньйорів стала чинною.

Створення такого органу — прецедент не лише для Донеччини, а й усієї України, що може змінити загальне суспільне сприйняття вікової категорії 50+.

— Якщо раніше пенсіонерів за замовчуванням розглядали як людей, яких мало що цікавить і які практично ні на що не впливають, то Рада сеньйорів здатна довести всій країні: влада має втілювати міські програми з врахуванням інтересів цієї цільової аудиторії. Рада сеньйорів доводить, що інтереси пенсіонерів не обмежуються тим, щоб зібратися і поспівати на свята в будинку культури — вони готові стати повноцінними учасниками розвитку громади, — вважає Анастасія Прокопенко.

Тим часом Наталія Бондаренко вже подумує, як зреалізувати наступну ідею організації «Вік щастя» — створення центру розвитку освіти для дорослих. Маючи за плечима досвід двох міжнародних проєктів, партнерство з українськими громадськими організаціями, а тепер, у новоствореній Раді сеньйорів, — і співпрацю з місцевою владою, впевнена: і цей їхній задум здійсниться.

— Я фанатка освіти впродовж життя. Одне із завдань Ради сеньйорів — втілювати цю тезу в життя, руйнувати стереотипи щодо старших людей та їхню власну нехіть, мовляв, «своє ми відвчили». Освіта уможлиблює зміни, відкриває ширші горизонти. Коли люди вчаться, більше розуміють, що хочуть робити і де можуть приносити користь, — каже Наталія Бондаренко.

ОСВІТА
ВПРОДОВЖ.

ЖИТТЯ

ГРУПА
ВПЛИВУ
ГРОМАДСЬКИЙ
ХОЛДИНГ

СТАТУТ ЯК КОНСТИТУЦІЯ ГРОМАДИ

Мешканці та мешканки
київських міст переконалися,
яку силу їм надає
основоположний документ

Ірпінь, Буча, Гостомель, Біла Церква, Вишгород — розташовані неподалік Києва ці містечка з першого погляду вражають ошатністю: одна за одною зводяться новобудови, буяє зелень, постають парки. Люди, надто молодь, охоче заселяється сюди. Наповнене місто створює враження руху, розвитку та — завдяки близькому розташуванню до столиці — швидкого запровадження інновацій. Здавалося б, тутешні мешканці активніші та легші на підйом. Утім, коли координаторка проєкту «Маємо вплив у регіонах» у Київській області Вікторія Золотухіна провела перші зустрічі з місцевими громадами, виявилось, що у всіх різні знання щодо інструментів локальної демократії та різні рівні їхнього використання.

МАЙДАНЧИК ДЛЯ ДИСКУСІЙ

Після перших зустрічей навесні 2019-го, на яких Вікторія презентувала суть та цілі проєкту на засіданнях громадських рад, з'ясувалося: в Ірпіні, наприклад, людей найбільше хвилювало те, що в них немає механізмів захисту вразливих верств населення, зокрема прав внутрішньо переміщених осіб та людей із інвалідністю. Натомість у Вишгороді громада ще навіть не ухвалила власного статуту — і це питання мали вирішити передусім, адже інші інструменти прописують в ньому, у локальному основоположному документі громади. Утім, коли — не без суперечок із деякими представниками місцевого самоврядування — зійшлися на думці, що статут таки потрібний і почали його розробляти спільно з експертами, саме життя внесло корективи. Після слухань на громадських радах під час сесій стало зрозуміло: у Вишгороді буде ОТГ — відтак і документ слід переробляти з урахуванням нового адміністративного устрою.

Робоча група, яка утворилася з жителів міста та прилеглих до нього сіл, із депутатів та громадських активістів, і брала участь у розробці та остаточному погодженні майбутнього статуту, у ті тижні жила обговореннями та дискусіями. Вони мали дійти згоди в тому, як врахувати інтереси всіх представників громади та зробити статут придатним до практичного втілення. Така робота неможлива без конструктивних обговорень. Тому, аби не пропустити жодної важливої думки, всі пропозиції слід було синхронізувати, зберігати та оновлювати. Де?

Один із представників громади висловив ідею, яка всім припала до душі: створити онлайн-форум, де було б зручно завантажувати документи, обмінюватися думками, вести діалог. Ідею такого незалежного майданчика запропонував і своїми силами втілив небайдужий вишгородець разом зі своїм сином-програмістом. Мине кілька місяців, статут ухвалять, а інтернет-форум так і залишиться ресурсом, який зможе й надалі об'єднувати людей в обговоренні різних питань.

Паралельно команда експертів та залучених місцевих жителів працювала і в Гостомелі. Тут осердям змін стала громадська організація «Агенція розвитку Гостомеля». Двадцять активістів, що входять до її складу, стали достатньою рушійною силою для змін. І раніше, до впровадження проєкту, вони цікавилися, як можна поліпшити сервіс електронних петицій, як переконати гостомельців, що громадський бюджет — це інструмент, доступний для втілення кожному. Робоча група взялася вирішувати два найболючіших для громади питання.

Вікторія тішилася, коли помічала, наскільки ця справа згуртувала жителів селища.

— Люди не просто долучалися до заходів чи засідань робочих груп — від першої до останньої сторінки перечитували статuti, положення, гуртом працювали з документами. Активність їхня не згасала від початку проєкту, себто аналізу наявних інструментів, і до кінця, коли наблизився час практичних втілень. Це найкращий показник того, як горять мешканці, аби місто розвивалося, — каже вона.

Під час роботи зіткнулися зі штучно встановленими перепонами, які зменшують бажання послуговуватися інструментами локальної демократії. Так, у Гостомелі мінімальний поріг голосів, які слід зібрати ініціатору, щоб його пропозицію розглянули на сесії, становить 300 голосів. Утім, це нереальний бар'єр для селища на 18000 жителів — такою є норма для великого обласного центру на зразок Житомира. Коли ж людині не вдається раз-другий скористатися таким інструментом, втретє, найімовірніше, розчарований громадян цього не робитиме. Подвійна шкода: і сіється зневіра поміж самих людей, і не вирішуються вагомі для них питання.

“ У раді з'явився консультант, який допоможе кожному, хто виявив бажання віддати свій голос за ініціативу онлайн.

Не менше хвилював гостомельців і громадський бюджет. До участі в проєкті «Маємо вплив у регіонах» голосування за ініціативи жителів проводили винятково на папері. Це не так зручно та економно в часі порівняно з можливістю віддавати свій голос онлайн. Електронний кабінет — і прозоріший, і екологічніший інструмент. У раді з'явився консультант, який допоможе кожному, хто виявив бажання віддати свій голос за ініціативу онлайн, однак не знає, як саме це зробити. Так Гостомель і встигає за світом, і зменшує вірогідність фальсифікацій.

Щоб затвердити відповідні зміни, слід було внести поправки до статуту. Для цього активісти, залучені до проєкту, спілкувалися з представниками місцевої влади, збирали підписи громадян. На сесії селищної ради депутати проголосували «за».

Після того життя в Гостомелі змінилося.

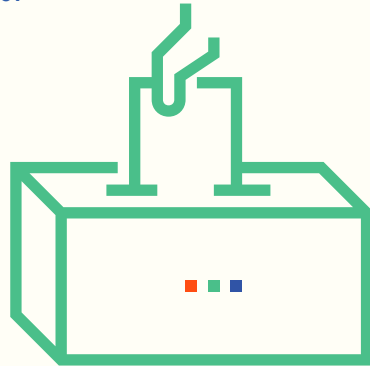
КОЛИ ЦІКАВІСТЬ НЕ ОБМЕЖУЄТЬСЯ ПОДВІР'ЯМ

Для Надії Дудник, мешканки Гостомеля, не дивина почути від сусідів або знайомих у селищі: «Мене цікавить лише те, що відбувається у моєму дворі — не більше». Не така аж надзвичайна заява, якщо зважити, що маленька громада віддзеркалює в мініатюрі настрої країни загалом. Більшість спостерігачів, вагома частка й тих, чия активність обмежується критичними коментарями чийось дій. Найменше — тих, хто воліє робити щось власними силами. Та зрештою активність саме цих людей приносить найбільші результати. Надія ж воліє думати інакше:

— Моє зацікавлення точно не обмежується власним двором, хоча й починається все з нього. Життя моєї сім'ї — це спершу моя вулиця, тоді селище, область — і зрештою країна.

Надія — депутатка місцевої ради, менеджерка з персоналу, керівниця «Агенції розвитку Гостомеля». Вона та інші активісти, що входять до складу організації, долучилися до проєкту «Маємо вплив у регіонах» ще на етапі аналізу середовища. Ретельно вивчали статут, щоб виявити прогалини у ньому та врахувати у ньому потреби громади.

Відколи три роки тому у Гостомельській селищній раді виник сервіс петицій, розповідає Надія, ними спробували скористатися 17 разів — стільки звернень зареєстровано через відповідну форму на сайті. Утім, депутати розглянули всього дві з них — решта не набрали мінімальних 300 голосів, необхідних для цього. Тож розчаровані ініціатори більше і не подавалися, не бачачи в тому сенсу. Після аналізу документів громади робоча група постановила: 300 голосів — непосильна цифра для 18-тисячного селища, відтак спеціальним положенням її знизили вдвічі, до 150.

— І раніше депутати знали про недогляд, утім, простішим рішенням видавалося залишити все, як є — менше мороки, не треба перереєструвати статут. Тільки після того, як до справи долучилася громада, її вдалося зрушити з місця. Так і самі жителі дізналися, що демократія дає їм знаряддя впливати на те, що відбувається, що бюрократичні перепони не є приводом опускати руки, що спільні зусилля варті того, — каже Надія Дудник.

Після змін у програмі про громадський бюджет активність у її використанні теж похввалася. Вона діє вже третій рік у Гостомелі, та після внесених змін бюджет участі став доступнішим для людей.

— Те, наскільки зросла зацікавленість громадським бюджетом, можна простежити і з обговорень, темою яких він став, і з кількості поданих заявок. На вулицях люди міркують про те, який почин запропонувати для селища та як його втілити. Батьки школярів придумали поставити у навчальному закладі додаткові фільтри для очищення води. А мами і тати менших діток виступили з ідеєю встановити на дитячих майданчиках велотренажери з функцією підзарядження гаджетів. Ідеї знайшли відгук у громади, а головне, що самі автори проєктів знають: вони можуть бути причетними до добробуту селища, — каже Надія Дудник.

Нині Гостомель живе очікуванням перших місцевих виборів до ОТГ. Співпраця у рамках проєкту «Маємо вплив у регіонах» офіційно завершилася, утім і представники Мережі хабів, і місцеві активісти тримають руку на пульсі подій та спільно працюють над новими положеннями та рекомендаціями — вже для об'єднаної територіальної громади. Взаємний ентузіазм — найміцніша запорука подальшого партнерства.

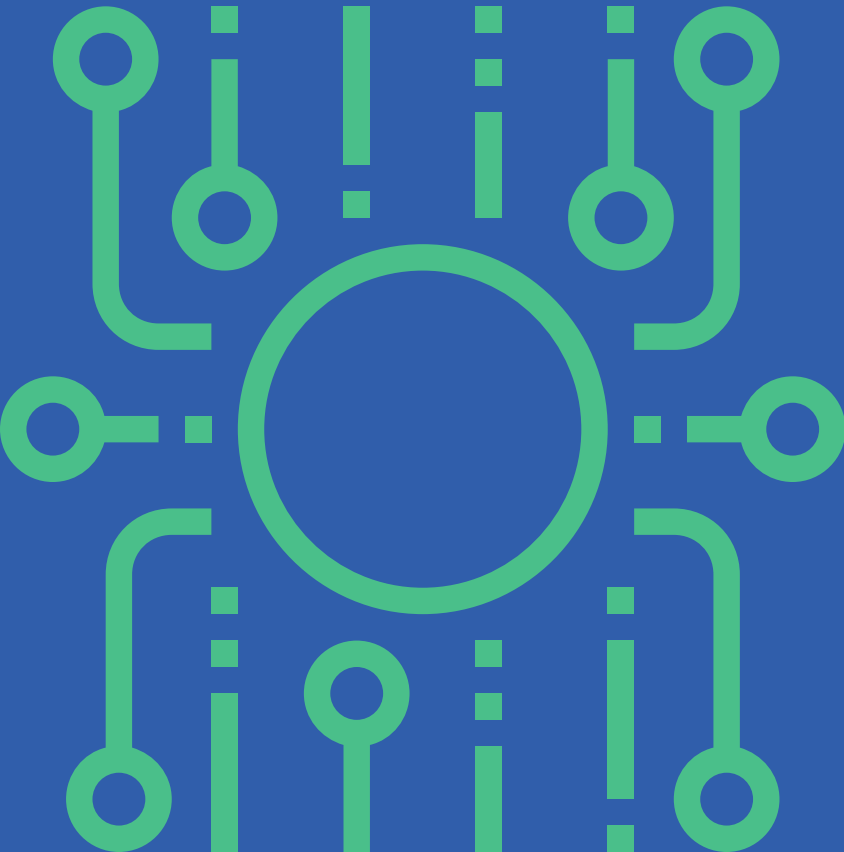
ВЗАЄМНИЙ
ЕНТУЗІАЗМ –

ЗАПОРУКА
ПАРТНЕРСТВА

ХАБ — НЕ ПАБ

Як молодь маленьких
містечок вчиться брати
на себе відповідальність
за позитивні зміни в громаді

16-річна Еріка Станко неабияк здивувалася, коли під повідомленням про рішення відкрити у місті молодіжний хаб у локальній групі в фейсбуці розгорнулася запекла дискусія. Частина мешканців рідного їй Перечина, що на Закарпатті, обурювалася — мовляв, навіщо створювати простір для молоді, коли лікарню он закривають.

— Нам коштувало чималих зусиль довести деяким старшим людям, що хаб — це не паб. І що такий простір і молодіжна політика — важливі для подальшого розвитку міста так само, як і інші речі, — каже дівчина. Еріка уміє переконувати: вже кілька років вона активно займається шкільним самоврядуванням, а віднедавна ще й очолила новостворену Молодіжну раду міста. У листопаді минулого року цей консультативно-дорадчий орган офіційно затвердили на рівні міської влади. Тепер проактивні молоді люди зможуть впливати на рішення, котрі стосуються життя їхньої громади.

Поява Молодіжної ради в Перечині стала логічним кроком участі Перечинської ОТГ в проєкті «Маємо вплив в регіонах», що реалізується за підтримки ПРООН. Спершу тут, як і в інших регіонах, провели аналітичне дослідження, аби зрозуміти, які перешкоди стоять на заваді активної участі місцевих мешканців у самоврядуванні.

— В нашій Закарпатській області найменше об'єднаних територіальних громад серед інших областей — усього шість. Тож ми розіслали інформаційні запити до місцевих органів влади кожної з них, — розповідає Елеонора Вишняк, представниця БФ «Центр громадських ініціатив» Закарпатського хабу організацій громадянського суспільства та регіональна координаторка проєкту «Маємо вплив в регіонах». — Ми запитували про наявність тих чи інших документів, скажімо, положень про громадські слухання чи електронні петиції — хотіли перевірити, чи мають місцеві мешканці доступ до інструментів локальної демократії.

Після аналізу отриманих відповідей стало зрозуміло — здебільшого мешканці мають можливості впливати на рішення місцевої влади, однак найчастіше самі про це не знають. Відтак майже не користуються. Водночас дослідження показало, що найменше доступу до місцевого самоврядування мають вимушено переміщені особи та молодь.

Закарпаття

— У Закарпатті не так багато переселенців, порівняно з сусідніми областями — близько чотирьох з половиною тисяч. Та все ж ці люди живуть у місцевих громадах вже понад п'ять років і по факту виявляються обмеженими у своїх правах, — констатує Елеонора Вишняк.

Дискримінацією експертка називає і той факт, що в більшості громад не було документів, які дозволяли б створювати Молодіжні ради. Проект передбачав зміну ситуації.

Найуспішнішим кейсом, за словами координаторки, наразі став той же Перечин. Там був добрий двосторонній діалог: міська рада виявила зацікавленість у створенні такого колегіального органу, а місцева молодь сама проявила бажання долучитися до вирішення важливих для міста питань. В ініціативній групі були молоді люди від 14 до 30 років. Вони самі допомагали міській раді розробляти положення про Молодіжну раду, визначали коло повноважень та обов'язків.

“ Якщо раніше громадські слухання збирали 10-15 людей, то тепер бувають випадки, коли приходять по 500-700 людей

— Цікаво спостерігати за тим, як пробуджується свідомість місцевих мешканців, — міркує Елеонора Вишняк. У громадському секторі вона працює вже понад 20 років. — Може, не так активно, як хотілося б, але ситуація змінюється. Якщо раніше громадські слухання збирали 10-15 людей, які тільки й хотіли, що покричати одне на одного, то тепер бувають випадки, коли приходять по 500-700 людей, готових долучитися до конструктивного діалогу.

Експертка пригадує й таке: коли років п'ять тому в Ужгороді відбувся перший конкурс громадського бюджету, на розгляд подали

не більше чотирьох проєктів — вони навіть не покривали загальної суми бюджету. Цього ж року у конкурсі змагалися по 3-4 проєкти на одного переможця.

— Люди починають розуміти, що можуть впливати на рішення влади. І не лише на ті, що стосуються їх особисто чи їхніх найближчих сусідів, а й громади в цілому. Пропонують будувати спортивні майданчики, освітлювати вулиці й інше важливе для міста.

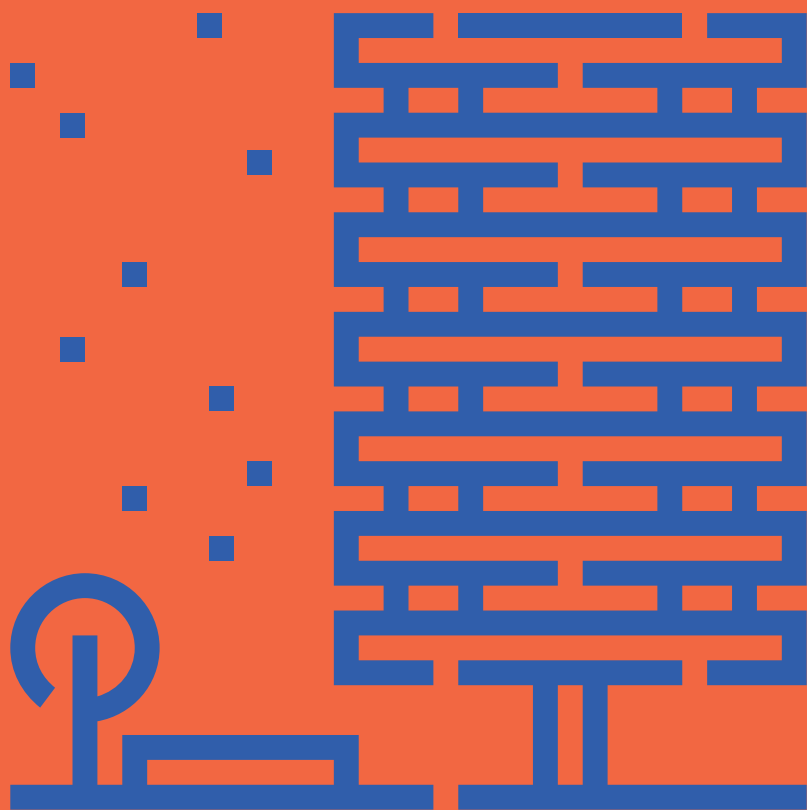
В останній день лютого в Перечині таки відкриватимуть молодіжний хаб. В одному з комунальних приміщень влада міста виділила для молоді власний простір. Хлопці й дівчата привели там усе до ладу і вже планують перші заходи, а на відкриття чекають міського голову.

— Вирішили влаштувати акцію «Кава з мером», аби однолітки могли поспілкуватися з головним менеджером міста і поставити йому будь-які запитання, — розповідає голова Молодіжної ради Еріка Станко. У планах її команди багато всього: творчі вечори, зустрічі у форматі «живої книги» — про подорожі чи навчання за кордоном. — Ми хотіли, аби в місті з'явився простір, який кожна молода людина могла би відчувати як свій: якщо треба провести якийсь захід чи просто зібратися разом і покреативити.

У місті Перечин 41 вулиця, шість провулків та дві площі. Населення — трохи менше ніж 7 тисяч. Містечко маленьке, та Еріка не збирається з нього їхати. Планує після закінчення школи вступати в Ужгородський національний університет: з Перечина до обласного центру — пів години автобусом.

— Хочу, аби моє місто розвивалося, — каже упевнено. І разом з однодумцями уже докладається до цього. Молодіжна рада подала власний проєкт на конкурс громадських бюджетів і виграла його. Щойно завершаться бюрократичні процедури, у віддаленому від міського стадіону мікрорайоні має постати власний спортивний майданчик.

ВПЛИВАТИ НА РІШЕННЯ

ВЛАДИ

THE UKRAINIANS
STORYSTUDIO

2020

icons by Anatolii Babii/thenounproject.com

font «Misto» by Katerina Korolevtseva

